

เรื่องจากปก

พศ.ดร.กช.นิตยา เกียรติยงวิวัฒน์
ศูนย์วิชาการเฝ้าระวังและพัฒนาระบบยา (กพย.)

สัปดาห์รู้รักษ์ ตระหนักใช้ยาต้านแบคทีเรีย ประจำปี 2564

วันที่ 18 พฤศจิกายน 2564 เวียนมาบรรจบอีกครั้ง เป็นวันที่ยุโรปได้ประกาศให้มี European Antibiotic Awareness Day โดยเริ่มครั้งแรกตั้งแต่ปี พ.ศ.2551 เพื่อกระตุ้นให้ตระหนักถึงปัญหาการดื้อยาต้านแบคทีเรีย (ยาปฏิชีวนะ) ที่มีต่อการสาธารณสุข และความสำคัญของการใช้ยาปฏิชีวนะอย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยชะลอหรือหยุดการดื้อยาต้านแบคทีเรีย และเพื่อให้ยังคงมียาปฏิชีวนะที่ได้ผลเอาไว้ใช้ในอนาคตด้วย อนึ่ง ในช่วงการระบาดของโรคโควิดจากเชื้อ SARS-CoV-2 พบว่าการดื้อยาก็ยังคงมีความสำคัญ ทั้งจากเชื้อแบคทีเรีย เพราะมีการใช้ยาปฏิชีวนะอย่างไม่ถูกต้อง และยังขยับมาสู่ปัญหาการดื้อของเชื้อไวรัสด้วย จึงยิ่งมีความสำคัญมากขึ้นไปอีก การกระตุ้นให้เกิดความตระหนักอย่างต่อเนื่อง จะมีส่วนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้

องค์การอนามัยโลก ได้ริเริ่มการจัด World Antibiotic Awareness Week เมื่อปีพ.ศ. 2558 ครั้งนั้นยังใช้ว่า antibiotic และต่อมาได้ปรับมาเป็น ใช้คำว่า World Antimicrobial Awareness Week มาตั้งแต่ปีที่แล้ว และปีนี้ก็ยืนยันเช่นเดิม เป็นการชี้ทิศทางว่า เรื่องการดื้อยาต้านจุลชีพ จะเป็นปัญหาที่ควรคำนึงถึงในภาพรวม การดื้อของเชื้อแบคทีเรียดื้อยาต้านแบคทีเรียหรือยาปฏิชีวนะนั้น ได้มีการรณรงค์กันมายาวนานเพราะเห็นปัญหาชัดเจน ขนาดของปัญหามีขนาดใหญ่ มีงานวิจัยการคาดการณ์ผลกระทบต่อทั่วโลก โดยคาดว่าจะมีผู้เสียชีวิตในปี 2030 ถึงปีละ 10 ล้านคน ขณะเดียวกัน การดื้อของเชื้อไวรัสดื้อยาต้านไวรัส ก็ไม่อาจจะเลยไปได้ เราพบปัญหาการกลายพันธุ์ของเชื้อ HIV ที่ทำให้ต้องพัฒนายาต้านไวรัส

ตัวใหม่ๆ ออกมาตลอดเวลา และเป็นยาที่มีราคาแพงขึ้นเรื่อยๆ มีผลกระทบต่องบประมาณระบบหลักประกันสุขภาพของประเทศ

ปี พ.ศ. 2564 นี้ องค์การอนามัยโลกใช้คำขวัญว่า Spread Awareness, Stop Resistance พร้อมเรียกร้องทุกหน่วยที่เกี่ยวข้องกับ One Health Approach หรือ สุขภาพหนึ่งเดียว ตั้งแต่ผู้กำหนดนโยบาย ผู้ให้บริการสุขภาพ และภาคประชาชน ให้มาร่วมเป็นผู้นำที่มีความตระหนักต่อปัญหาเชื้อดื้อยาต้านจุลชีพ ปีนี้ องค์การอนามัยโลกรณรงค์ให้ร่วมกันใช้สีฟ้าในการแต่งกายหรือในการจัดกิจกรรมต่างๆ “Did you go blue?”

ตัวอย่างงานรณรงค์จากทั่วโลก ได้แก่

18 พ.ย. 64

- เครือข่าย Africa Tripartite ร่วมกับ UNEP, African Union Interafrican Bureau for Animal Resources (AU-IBAR), Africa CDC จัดงาน ‘AMR Governance: Preventing AMR is Our Shared Responsibility’
- ECDC ร่วมกับ WHO EURO จัดงาน ‘In times of COVID-19, don’t forget about antimicrobial resistance’ เพื่อแถลงข่าวรายงาน EARS-Net/CAESAR report on AMR in clinical isolates across the whole region. ร่วมกับการอภิปรายผลของการติดตามการดื้อยาและการใช้ยาปฏิชีวนะ ทั้งในคน สัตวแพทย์ และการเกษตร
องค์การอนามัยโลก จัดงานเปิดตัวหนังสือ WHO EML Antibiotic Book

19 พ.ย. 64

- GARDP จัดงาน webinar เรื่อง “The roles of different actors in developing new treatments for drug-resistant infections” โดยมีการอภิปรายบทบาทของภาคอุตสาหกรรม ประชาชน และประชาสังคม NGOs/CSO ในการร่วมมือกันพัฒนายาและในการเพิ่มการเข้าถึงยาปฏิชีวนะชนิดใหม่ ซึ่งหากแยกกันทำอาจไม่สำเร็จ
- องค์การอนามัยโลก จัดงาน “Safe maternity care for all: the key role of infection prevention and control (IPC)” เพราะการติดเชื้อของแม่เป็นสาเหตุการตายที่สำคัญ เราสามารถป้องกันได้ด้วย การควบคุมและป้องกันการติดเชื้อในการดูแลหลังคลอด และการใช้ยาปฏิชีวนะอย่างเหมาะสม งานนี้เชิญผู้เชี่ยวชาญจากทั่วโลก และมีการเปิดตัวคู่มือการอบรมที่เกี่ยวข้องด้วย

- Africa Tripartite and UNEP, African Union Interafrican Bureau for Animal Resources (AU-IBAR), Africa CDC ร่วมกันจัดงานประชุม Regulations and legislations relevant to AMR ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการจัดงานตลอดทั้งสัปดาห์ ภายใต้หัวข้อหลัก ‘AMR Governance: Preventing AMR is Our Shared Responsibility’

22 พ.ย. 64

- WHO AFRO, Africa Tripartite and UNEP, African Union Interafrican Bureau for Animal Resources (AU-IBAR), Africa CDC จัดประชุมวิชาการ Implementation and financing AMR National Action Plans เป็นส่วนหนึ่งของการจัดงาน ‘AMR Governance: Preventing AMR is Our Shared Responsibility’
- องค์การอนามัยโลกจัดงาน A WHO Conversation on fungal infections and AMR เป็นส่วนหนึ่งของการตอกย้ำความสำคัญเรื่องการต่อต้านจุลชีพโดยรวม ที่มีความสำคัญเพราะเชื้อราทำให้เกิดการติดเชื้อได้ และไม่ค่อยมีการวิจัยคิดค้นยาต้านเชื้อราใหม่ๆ ซึ่งยาต้านเชื้อราที่มีอยู่ก็มักก่อให้เกิดอาการไม่พึงประสงค์ องค์การอนามัยโลกจึงเตรียมการปรับปรุงรายการเชื้อราที่ก่อให้เกิดโรคที่เป็นปัญหาทางสาธารณสุข โดยเฉพาะช่วงโควิดระบาด และพบปรากฏการณ์ mucormycosis และ invasive aspergillosis (ในอินเดียพบโรคจากเชื้อราที่เรียกโรคราดำในผู้ป่วยโควิด-19)
- องค์การอนามัยโลก (WHO EMRO) จัดประชุมวิชาการ ‘AMR & COVID-19’ โดยอภิปรายถึงการใช้อยาปฏิชีวนะอย่างสมเหตุผลในการรักษาโรคโควิด-19 และปัญหาความเสี่ยงจากการติดเชื้อดื้อยาในช่วงโควิดระบาด
- องค์การอนามัยโลกจัด webinar เรื่อง What is the role of civil society in accelerating AMR advocacy, awareness and behaviour change? ภาคีสประชาสังคมมีบทบาทอย่างมากในการกระตุ้นบทบาทของผู้เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ผู้ให้ทุน นักวิชาการและประชาชนให้มาร่วมกันทำงานเกี่ยวกับเชื้อดื้อยาในมิติต่างๆ

23 พ.ย. 64

- Africa Tripartite and UNEP, African Union Interafrican Bureau for Animal Resources (AU-IBAR), Africa CDC จัดประชุมวิชาการ The Role of Civil Society Organisations and Professional bodies in combatting AMR: lessons learned from COVID-19 เป็นส่วนหนึ่งของงาน ‘AMR Governance: Preventing AMR is Our Shared Responsibility’.

24 พ.ย. 64

- องค์การอนามัยโลก จัด webinar เพื่อสนับสนุนปฏิบัติการ NAP implementation - Applying behavioural and cultural Insights to tackle antimicrobial resistance ด้วยแนวคิดเรื่องการปรับพฤติกรรมและวัฒนธรรมที่จะมีผลต่อการทำงาน จึงพัฒนาเครื่องมือ ชื่อ The TAP Quick Guide ที่มีขั้นตอนการทำงานในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เครื่องมือนี้พัฒนาโดยองค์การอนามัยโลกสำนักงานยุโรป (WHO EU)

ส่วนในประเทศไทยนั้น เริ่มครั้งแรกในปีพ.ศ. 2556 โดย กพย. และจัดงานต่อเนื่องมาทุกปี จนปีนี้ นับเป็นปีที่ 8 แล้ว สำหรับปีนี้ ไทยกำหนดให้มีการรณรงค์ตลอดทั้งเดือนพฤศจิกายน นำโดยกระทรวงสาธารณสุข ประสานความร่วมมือกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับหน่วยงานด้านต่างๆ รวมมากกว่า 40 หน่วยงาน ทั้งสมาคมวิชาชีพ ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และภาคธุรกิจ มีเป้าหมาย (1) เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและกระตุ้นความตระหนักรู้ต่อเรื่องเชื้อดื้อยาต้านจุลชีพและการใช้ยาต้านจุลชีพ อย่างเหมาะสมของประชาชน บุคลากร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของภาคส่วนต่างๆในประเทศไทย และ (2) เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ สมาคมและองค์กรวิชาชีพ ภาคประชาชนในการพัฒนาแผนปฏิบัติการด้านการจัดการเชื้อดื้อยาต้านจุลชีพประเทศไทย ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

สำหรับกิจกรรมตลอดเดือนพฤศจิกายนในประเทศไทยประกอบไปด้วย

1. กพย.ปล่อยสื่อด้านสุขภาพทุกวัน ตั้งแต่ 1 พ.ย. 2564
2. สื่อจากหลายหน่วยงาน รวบรวมโดยกองสุขศึกษา
3. ANTIBIOTIC FOOTPRINT CALCULATOR โดย MORU และภาคี เปิดตั้งแต่ 1 พ.ย. 2564
4. รายการวิทยุออนไลน์ Less Waste Talk รวม 4 ครั้ง วันที่ 3, 10, 17, 24 พ.ย. 2564 โดยบริษัทปิอินชอย
5. AMR Dialogue โดย MORU
6. 18 พ.ย. 2564 พิธีเปิดงาน Thailand's WAAW (Opening session)
7. 18 พ.ย. 2564 การมอบรางวัลคลิปและคำขวัญที่ชนะการประกวดเพื่อสร้างความตระหนักรู้ด้านเชื้อดื้อยาต้านจุลชีพโดยภาคประชาชน ร่วมจัดโดย กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ศูนย์วิชาการเฝ้าระวังและพัฒนาระบบยา (กพย.) และเครือข่าย

8. 19 พ.ย. 64 การจัดงาน เพื่อสร้างความตระหนักรู้ด้านการดื้อยาต้านจุลชีพและการใช้ยาต้านจุลชีพอย่างสมเหตุผลในสัตว์ ร่วมจัดโดย กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ คณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
9. กิจกรรม “ส่งต่อความรู้ สู่วิถีใหม่ หยุดภัยเชื้อดื้อยา” (Spread awareness, stop resistance) กังงาน “สัปดาห์ความตระหนักรู้เรื่องยาต้านจุลชีพโลกของประเทศไทย ปี 2564” โดย สหพันธ์นิสิตนักศึกษาเภสัชศาสตร์แห่งประเทศไทย
10. การประชุมโครงการเสริมความเข้มแข็งเครือข่ายระบบเฝ้าระวังเชื้อดื้อยาต้านจุลชีพ โดย กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์
11. 24 พ.ย. 2564 การจัดประชุม 44th International Conference on Veterinary Science 2021 ร่วมจัดโดย กรมปศุสัตว์และภาคีเครือข่าย
12. 25-26 พ.ย. 2564 ประชาพิจารณ์ (Public hearing) ต่อร่างประเด็นยุทธศาสตร์ของแผนปฏิบัติการด้านการดื้อยาต้านจุลชีพประเทศไทย ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

เอกสารอ้างอิง

1. World Antimicrobial Awareness Week 18 - 24 November 2021 <https://www.who.int/campaigns/world-antimicrobial-awareness-week/2021>
2. European Antibiotic Awareness Day 2021 (EAAD event) <https://www.escaide.eu/en/news-events/european-antibiotic-awareness-day-2021-eaad-event>
3. Antimicrobial Resistance <https://amrthailand.net/>
4. รักรักษ์ตระหนักใช้ยาต้านแบคทีเรีย <http://atb-aware.thaidrugwatch.org/> และ <https://www.facebook.com/thai.antibiotic.awareness/>
5. ANTIBIOTIC FOOTPRINT CALCULATOR <https://www.antibioticfootprint.net/calculator/th/>

